

تبار و نشان شناسی سواران ساسانی در نقش برجسته فیروزآباد

رضا گلانی

با در آمدی از میرزا محمد حسنی

سروشنامه	:	کلانی، رضا، ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور	:	تبار و نشان شناسی سواران ساسانی در نقش برجسته فیروزآباد/ نوشته رضا کلانی، با درآمدی از میرزا محمد حسنی
مشخصات نشر	:	تهران: ندای تاریخ، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	:	۱۲۰ ص.
شابک	:	۹-۱۰-۸۸۷۵-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌ویسی	:	لیبا
موضوع	:	نقش‌های برجسته ساسانی - ایران - فیروزآباد - اسب سواران
شناسه افزوده	:	حسنی، میرزا محمد ۱۳۵۳
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶ ۲ ۸ ک / ۱۲۸۰NB
رده بندی دیویی	:	۷۳۷/۵۴۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۰۱۸۵۶۶

تبار و نشان شناسی سواران ساسانی در نقش برجسته فیروزآباد، رضا کلانی
با درآمدی از میرزا محمد حسنی

پدیدآورنده: رضا کلانی

حروفچینی، صفحه‌آرایی و نظارت، موسسه و انتشارات ندای تاریخ

طراح جلد: مریم کاشف‌نیا

چاپ اول ۱۳۹۶

تیراژ ۱۰۰۰

شابک ۹-۱۰-۸۸۷۵-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ و در اختیار موسسه و انتشارات ندای تاریخ است

فهرست مطالب

۱سخنی با خواننده.....
۳درآمدی بر تاریخچه مطالعات نقش برجسته‌های ساسانی.....
۱۹کتابنامه درآمد.....
۲۳تبار و نشان‌شناسی سواران ساسانی در نقش برجسته فیروزآباد.....
۲۵۱- پایه تنوریک پژوهش: امکان وجود مفهوم نشان‌شناسانه در ایران باستان.....
۳۱۲- ترتیب‌بندی سواران در نقش برجسته فیروزآباد ۱ در پژوهش حاضر.....
۳۳۳- پیش از ورود به بحث: «مگس‌پران» یا «نماد برکت»؟.....
۳۵۴- هویت سوار سوم.....
۱۴-۱ اگر نشان سوار سوم یک گل باشد: بررسی احتمالات برای «نام-نشان» بودن آن
۳۵
۲۴-۲ بررسی شواهد برای نمایندگی خاندان سورن.....
۳۴-۳ بررسی شواهد برای نمایندگی خاندان کارن.....
۴۴-۴ بررسی شواهد برای ابرسام.....
۱۴-۴-۱ مسئله‌ی اختگی ابرسام.....
۵۵- سکه جانشینی.....
۱۵-۱ بررسی شواهد برای نمایندگی خاندان سورن.....
۲۵-۲ بررسی شواهد برای شاپور اول و ابرسام و پی‌آیند بحث در تعیین هویت سوار
۵۴دوم به کمک تحلیل دیداری از آرایه دیهیم.....
۱۵-۲-۱ شواهدی که شاپور یا ابرسام بودن شخص مقابل شاه در سکه‌ی جانشینی را به
۶۳چالش می‌کشند.....
۶۵۶- نقش آرایه دیهیم در تعیین هویت سواران.....
۶۹۷- تعیین تبار و هویت سوار دوم بر اساس بازیینی فرضیه‌ی هرتسفلد.....
۸۱۸- جنگ سواره هرمزد دوم با سواری با نشان غنچه.....

۸۴.....	۱ - ۸ بررسی شواهد برای نماینده خاندان سورن.....
۸۶.....	۲ - ۸ اگر نسلی از ابرسام باقی مانده بود: بررسی شواهد برای نواده ابرسام.....
۸۹.....	۹ - نتایج.....
۹۳.....	منابع و مآخذ و مقالات (فارسی و عربی).....
۹۷.....	منابع انگلیسی و زبان های دیگر.....
۱۰۳.....	تصاویر.....
۱۱۷.....	نمایه.....

سخنی با خواننده

پژوهش حاضر در زمستان سال ۱۳۹۴ش تکمیل و به صورت رساله در دو نسخه فارسی و انگلیسی آماده شد. نسخه فارسی آن در دوفصلنامه مطالعات باستان‌شناسی (نیمه اول ۱۳۹۶ش) منتشر شد و نسخه انگلیسی آن به صورت کتابچه‌ای روی اینترنت منتشر شد. نسخه فارسی پناهر معیارهای انتشار دوفصلنامه مطالعات باستان‌شناسی بسیار خلاصه و تقریباً به کمتر از نصف متن موجود در کتاب حاضر کاهش یافت و بسیاری از مطالب آن حذف شد.

نکته‌ای که باید پیش آغاز مطالعه پژوهش حاضر در نظر داشت آن است که به غیر از شخص شاه هویت دیگر افراد حاضر در نقش‌برجسته‌های ساسانیان تقریباً همواره محل مناقشه بوده است. پژوهش حاضر یکی از این مناقشات را درباره هویت دو سوار ساسانی حاضر در نقش‌برجسته فیروزآباد ۱، و به تبع آن در دیگر نقش‌برجسته‌های اردشیر یکم دنبال می‌کند. تلاش شد تا با مبنا قرار دادن «مفهوم نشان‌شناسانه» (heraldic concept) نوری تازه بر تیرگی مباحث تبارشناسانه‌ی ساسانیان مقدم افکنده شود. برزش اخیر، تا آنجا که در بضاعت علمی نگارنده بود، به یاری متون تاریخی (اکثراً منابع عربی)، شواهد سکه‌شناختی، و تحلیل‌های دیداری از آرایه‌های احتمالاً مرتبط با رتبه‌ی اشخاص صورت گرفت. هرچند، در پاره‌ای مواضع نگارنده به رغم میل باطنی خود و به سبب قلت یا اصلاً ناموجود بودن شواهد تاریخی ناگزیر از حدس زدن برای وقایع تاریخی شد. فرض اساسی این پژوهش یکی بسیار و امдар بودن ساسانیان متقدم به اشکانیان متأخر در جوانب متعدد سیاسی و فرهنگی بوده، و دیگری وجود نوعی سامانه نشان‌شناسانه در دو دوره‌ی پیش‌گفته است.^۱

۱. بدین وسیله مراتب سپاس‌گزاری خود را از سرکار خانم دکتر مهرناز بهروزی که مرا به انجام این پژوهش ترغیب کردند اعلام می‌دارم.